

רבי מנשה הקטן זצ"ל

אבדק"ק אונגוואר ור"מ דישיבת "בית שערים"
ברוקלין, נ.י.

בענין ליתן שטחי ארץ ישראל להערכים תמורת שלום המדומה אתם

תודתינו הרבה נתונה לכבוד הרב נח שמחה פקס שיחי' מח"ס 'שמחת מלך' ב"כ - שהיה
בן-בית אצל הגאון הגדול הרב מאונגוואר זצ"ל ושעל ידו שלח הגאון זצ"ל את תשובה זו
לידי הגה"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוק"ל עם ההקדשה המצורפת - אשר הואיל בטובו
למוסרו לידינו כדי לפרסמו בקובץ זה, לזכות בו את הרבים, ולהיות שפתותיו דובבות
בקבר.

לכבוד מעב"ק הרהגה"צ רשכבה"ג אספקלריא המאירה כקש"ת מוהרמ"מ שניאורסאהן
שליט"א כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בני

אחדשכ"ג שליט"א

הנני בזה רק העתק ממה שכתבתי בזה ולא הראתי עוד לשום בן אדם בידידות נאמנה
המצפה לישועת ה' ... בלב ונפש

מנשה בן רחל לאה

ער"ח ה' תציל ש'ארית נ'חלתינו

למע"כ רב הרבנים גאון הגאונים ראש חכמי ישראל מועצגה"ת חכמי עדת ספרד בארצה"ק
השם עליהם יחי' ה"ה כג"ת מוה"ר עובדי' יוסף שליט"א בירושלים עיה"ק, בעמח"ס הקדושים
בכל מקצועות התורה, הם ותלמידיהם בכל מקומות מושבותיהם עבגצ"א.

אחדשכ"ג בידידות ובאהבה נאמנה,

היות כי נתבקשתי מכמה רבנים וראשי ישיבות וגם מאנשי הממשל מארץ ישראל לחוות
דעתי הענ' בענין שדן מעכ"ג בענין של פק"נ שנוגע ח"ו לכלל ישראל והיות כי לא רציתי
להשיב להשואלים בדבר עדי אכתוב למעכ"ג קודם שיראה דברי בזה ושלא יבא מזה ח"ו אי
הבנה ויכול ח"ו לצמוח מזה דברים בלתי צפויים לכן ערכתי מכתב זה ובמקום לשלוח להם
ישר שלחתי אותו למעכ"ג ואבקש ממעכ"ג שיעבור עלי דברינו וכיון שנוגע לפק"נ של כלל
ישראל ח"ו או להעביר חלק גדול מארץ ישראל להערכים שג"כ מסובך בפק"נ אולי יותר גדול
מהראשון הארכנו קצת מ"מ אבקש ממעכ"ג לעבור על דברינו ואם יש בידו להשיב אשמח מאד
ואם לאו אז אקבל בזה שמסכים לדברינו בעצם הדברים, עכ"פ אנכי לא רציתי להוציא המכתב
ולחוות את דעתי בענין זה עד שלא יראה מעכ"ג מה שכתבתי כי אפשר אותם השואלים יש
להם פניות להכניס חלוקי דעות ח"ו בינינו וכיוצא בזה ואין רצוני בזה כלל ח"ו ואנחנו אחים
בדעה בס"ד דעת תורה באהבה ואחוה עד ביאת גואל צדיקנו אמן.

נתיב א'

בדבר מה שהערכים בעזרת שאר הגוים מבקשים ליתן להם חלק מארץ ישראל (הנקרא
בשם שטחים) ולהקים שם מדינה ערבית עצמאית ואם לא יסכימו הישראלים לזה לא יפסיקו
עם ההתפרעות ועוד יעשו יותר ויותר ואפילו מלחמה אם מותר לוותר וליתן להם חלק גדול

מארצינו הקדושה והם יעשו לעצמם שם מדינה עצמאית שבזה יש סיכויים שימנעו מלהציק את עם ישראל ואם לאו ימשיכו במלחמה נגד ישראל ויפרוץ מלחמה וכדי להציל נפשות מישראל דנו בזה אי פק"נ דוחה מצות ישוב ארץ ישראל או אינו דוחה, ואחד המיוחד ידידי הרב הגאון הגדול מוה"ר עובדי' יוסף שליט"א בירר הלכה זו לעומקה ולרחבה של ההלכה ואתם רוצים לדעת חו"ד העני', ובאמת כי כבר אמרתי בע"פ וגם בכתב שאין אני רוצה להתערב בדברים אלו כי לחכמי ארץ ישראל להחליט דבר כזה ואני מבחין בהלכה זו וידידי הגאון הגדול ר' עובדי' יוסף שליט"א הוא בר סמכא גדול בכל התורה גם לא שלחתם לי עכ"פ העתק מדברי ידיד'נ הגאון הנ"ל שליט"א שאוכל לראות הנימוקים והטעמים מ"מ לאחר הרבה הפצרות מכם, ומכמה רבנים וראשי ישיבות וגדולים ואנשים בעלי אחריות עוסקים בצרכי ציבור וטוענים שדבר שנוגע לפק"נ של כלל ישראל הנשאל הרי זה מגונה ואולי יותר מזה לא אוכל עוד למנוע מלחוות דעתי העני' וע"ד שאמר ר' יוסי שבת קי"ח ע"ב מעולם לא עברתי על דברי חברי.

וראשונה הנני מן המודיעין כי היות מעולם אני מונע עצמי לכתוב בדברים שנוגעים לפאליטיקא ולכן אין אני רוצה להתערב גם כעת בחלק הפאליטיקי של זה ענין ומ"מ בענין ההלכותי למען ציון לא אחשה מלעורר ולשאול ולהעיר ולהאיר כמה הערות ולהגיד דעתי מה שנוגע לחלק ההלכה כפי אשר יורינו מן השמים הגם כי גם זה דבר קשה מאד כיון שהוא נוגע לכלל ישראל ומי יהיו בעצמו לפסוק בדברים כאלו לבדו שאפילו על דין ממון של פרוטה אמרו ז"ל שאין לדון יחידי שאין דן יחידי אלא אחד כ"ש מה שנוגע לכלל ישראל הן הפק"נ ח"ו והן העברת חלק מארצינו הקדושה ביד הגוים שהוא דבר שנוגע לכלל ישראל, ועיין ריטב"א ר"ה ל"א ע"ב כי ישוב ארץ ישראל נוגע לכלל ישראל וגדולה הוא מכל המצות והבאתי דבריו בסמוך (ע"ש). ולכן הנני מתנה בזה שאין לסמוך על בירור זה שהוא בגדר דעת יחיד ואפילו זה רק דעת נוטה עד שיבררו הדבר מרוב גדולי התורה בזמנינו עכ"פ.

נתיב ב'

(א) בדין אי פק"נ דוחה ישוב ארץ ישראל נראה לפענ"ד דבכלל הוא מיותר הפלפול אם פק"נ דוחה ישוב ארץ ישראל או לא לפענ"ד הוא דבר פשוט מאד והלכה פסוקה שפק"נ דוחה כל התורה כולה וכ"ש מצוה אחת של ישוב ארץ ישראל ואין צריך ראיות לזה והראי' הכי גדולה וברורה הוא המציאות אשר אנחנו זה כבר קרוב אלפיים שנה בגלות מפני חטאינו שגלינו מארצינו והפק"נ דחתה אותנו וחז"ל אמרו להדיא שפך הקב"ה חמתו על עציו ואבניו וריחם על הגופים שלנו והגלינו מארצינו ומבואר דמשום פק"נ שלנו שפך חמתו על עציו ואבניו וגלינו מארצינו כלומר דמה"ט שרף ביהמ"ק השונא כדי להציל את ישראל ובפירוש כתוב במדרשים שמה"ט לא נכנס משה רבינו לארץ ישראל שאלמלא הי' נכנס לארץ ישראל ובנה בית המקדש ולא היו שולטים שונאים במעשה ידיו של משה וחז"ל הי' צריך לשפוך חמתו על שונאיהם של ישראל והדברים ידועים והלכה למעשה אצלינו קרוב אלפיים שנה וא"כ פשוט דאין זה בגדר ספק ואין לזה ספיקות אם פק"נ דוחה ולא זאת שדוחה חלק מארץ ישראל אלא אפילו כל ארץ ישראל ודוחה הכל אם חז"ל כלל ישראל בסכנה לכן לפענ"ד אין זה גדר של ספק שיש להסתפק בזה אי פק"נ דוחה ישוב ארץ ישראל וצדקו דברי ידידי'נ הגאון מוהרע"י ודעימי' שס"ל דפק"נ דוחה ישוב ארץ ישראל אלא שהם דברו מחלק ואני מוסיף גם כל ארץ ישראל וזה לפענ"ד ברור מאד.

ומעתה מאחר שנראה דכ"ע מודי דפק"נ של כלל ישראל דוחה ישוב ארץ ישראל ובלאו פק"נ כ"ע מודי דאסור לתת לגוים חלק מארץ ישראל ועל כגון דא אין לפלפל ולכתוב כי חבל על הטרחה והזמן והדיו והנייר לכתוב דאסור ליתן לגוים מארצינו הקדושה עד מדרך כף רגל

ואם יש מצוה לגורשם מארצינו הקדושה כמו שיתבאר בסמוך ופסקו כן כל הפוסקים מדין שכותבין אונו אפילו בשבת ואסור למכור להם בתים ושדות בארץ ישראל (כמבואר בגמ' ע"ז כ' וברמב"ם פ"י מהל' עכו"ם ה"ג ובטש"ע יו"ד סי' קנ"א) מפני שנותן להם חנייה בארץ ישראל א"כ כ"ש שאסור למסור להם חלק מארצינו הקדושה להעמיד שם ממשלה משלהם שיוכלו ח"ו להזיק ולהביא לידי פק"נ לכלל ישראל וזה פשוט מאד ובפרט שב"ה בזה"ז יש בארץ ישראל בלע"ה צבור גדול מכלל ישראל אשר ברוב רחמיו וחסדיו השאיר לנו הקב"ה לפליטה, אבל א"כ יש לברר מהו הנקרא פק"נ כי זה שאלה גדולה לדעת.

נתיב ג'

(א) אם הפק"נ ליחיד או ליחידים או לרבים וכמה יחידים וכמה רבים (ב) עד כמה ובאיזה אופן הוא החשש של פק"נ אם לא יסכימו לבקשתם (ג) ואם יהי כן מי ומי הם המבקשים ורוצים המדינה החדשה בחלק (השטחים) שמבקשים אם אפשר לסמוך עליהם ועל הבטחתם שבקבלת חלק זה הם יספיקו בזה החלק ולא יבאו לאחר זמן לערער וללחום ליקח את הכל בסיוע שאר שכנים הרעים הערביים דשם ולגרש את בני ישראל משם לגמרי או להרגם לאחר כן ח"ו כמו שעשו ועושים עד היום, ד) אם לא יגדל ויגבר הסכנה והפק"נ להיפוך לאחר שיקימו ממשלה ויהי' להם על יד בני ישראל צבא וחיילים ממשלטים ומלומדים ללחום, ה) לדעת אם המבקשים האלו בכחם להשתלט על הערביים שיהיו יושבים תחת ידם שלא יתפרצו עוד נגד אחינו בני ישראל, ו) אם יש בכח או שיהי' בכח אלו להשתלט על המחבלים (הטעראריסטים) שבארץ ישראל ולעכבם מלהציק ולהזיק עכ"פ באותו החלק שישאר ביד ישראל, ז) גם לעכב הטעראריזים מחוץ לארץ שלא יבואו עוד להתנפל על בני ישראל, ח) אם הערביים אלו יקבלו אחריות (ואם יש מציאות לדבר כזה?) על הערביים שהם עכשיו דרים בארץ ישראל בחלק על צד של היהודים שגם הם במשך הזמן לא יעמדו ויבקשו להם מדינה בארץ ישראל לעצמם ג"כ בכולו או מקצתו כמו שעושים אלו עכשיו על השטחים, ט) איך ובאיזה אופן יוכלו להבטיח דבר כזה או שיקבלם במדינה זו שהם עכשיו, שיצאו כולם מחלק היהודים לחלק השני או באיזה אופן אחר שהם יוכלו להבטיח על זה, י) מה הם הסכומים עכשיו להשלים עמם כמו שהוא בלי ליתן להם כלום, יא) אם יעשו מלחמה עד כמה הוא הפק"נ לכלל ישראל, יב) צריך לחשוב גם עם המצב של היהודים שבחו"ל.

נתיב ד'

(בקיצור: א) שיהי' גוף שהם בגדר להבטיח בבירורות שמיד שיקבלו מאנדאט המה יפסיקו האלימות והרציחות וכל הנגישות נגד אחינו בני ישראל תושבי ארץ ישראל.

(ב) אם יסכימו לבקשתם וליתן להם חלק אם לאחר שיתנו להם מה שהם מבקשים לא יגדל הסכנה והפק"נ שאז כבר יהי' להם חלק מארץ ישראל ויטענו גם על השאר שמגיע להם ולזה כבר אין ההלכה קובע אלא המציאות והידיעות והבקיאות בתהליך הענינים לחשוב ולעמוד על הדבר ולהבדיל ולחשוב זה לעומת זה, שאם לא יוכלו להבטיח על זה או לא ירצו וכדומה ויחשבו שבמשך הזמן יתפשו עמהם זה ודאי היו לא תהי' כי אם בשעת המשא ומתן שרוצים לקבל שטחים לא יבטיחו בבטחון גמור אז ודאי לאחר שכבר יקבלו מה שרוצים לא יחזיקו עוד אלא אדרבה המציאות שלאחר שמקבלים גם מה שהבטיחו חוזרים אחור אפילו מדברים מה שכבר הבטיחו כידוע כי פשוט אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר ושוב יבאו לגרש את ישראל מכל וכל ח"ו.

ג) וכבר כתב כן הא"ח הקדוש עה"ת פ' מסעי (ל"ג נ"ה) ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והי' אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצוררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה. ודייק הא"ח ז"ל וצוררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים והרי על זה קאי וביאר וז"ל פירוש לא מלבד שיחזיקו בחלק מהארץ שלא זכיתם בו אלא גם חלק שזכיתם בו אתם וישבתם בו וצוררו אתכם על חלק שאתם יושבים בו לומר קומו צאו ממנו ע"ש דברים נפלאים שהוא ממש כנביאות על ימינו שהם לא מסתפקים במה שלא זכו בו ישראל אלא אומרים קומו צאו גם ממה שזכיתם בו וזה דבר פלא שהוא ממש כעניינו בזמן הזה.

ד) בפרט דבאמת יש לחכם לעיין גם בדבר אחר אשר כמעט לא משגיחים על זה שהרי גם בחלק ארץ ישראל שיושבים בה רובם ישראל כהיום מ"מ יש שם קרוב למיליאן ערבים בעונ"ה והמה היום כאלו יושבים שקט (אם נוכל להגיד שזה מקרי שקט) עד שיקבלו האחרים מה שמבקשים ואח"כ הם יבאו בתביעה שהם לא עשו שום פשרות והסכמים וזה מגיע להם ומ"ש אלו מאלו. אם לא שיסכימו כולם להיות במדינה אחת שיתנו להם וגם אלו שעכשיו הם בחלק היהודים יצאו לדור שמה ודבר זה קשה מאד לברר.

ה) כמה מקרי פק"נ לכלל ישראל כי וודאי גם כשהיו ישראל על אדמתם בארץ ישראל היו מלחמות והקב"ה צוה עליהם ללחום ולהציל עצמם נגד העומדים עליהם וידוע שכל מלחמה יש בה פק"נ. אבל לעומת זה יש פק"נ להשכיך גוים בארצינו בממשלה שזה מסכן את כל הישוב ומכניס בסכנה גדולה, ופשוט דלברר דברים אלו צריך כבר להתייעץ עם בעלי מקצוע ובעלי נסיון שרי הצבא שיודעים בזה יותר וכמו שמצינו זה בזמן דוד שהיו מתמלכין באחיתופל ועוד שהבקיאים בטכסיסי מלחמה ואם יש ביניהם חילוקי דעות הולכין אחר רוב או אחר הבקיאים יותר ואינם מעורבים בפאליטיקא רק הם בעלי מקצוע והארכתי בזה במקום אחר.

נתיב ה'

והנני מעתיק פה מה שכתבתי לפני שנתיים לתלמידי ישיבה בארצינו הקדושה בענין בטחון ומטכסיסי מלחמה.

והנה בענין הבטחון מרגלא בפי העולם וכן שמעתי מפי גדולי ישראל הגם שאנן אין לנו רק לבטוח בה' ואך ורק בה' ואלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו ומ"מ צריך לשאול על זה הפקידים הממונים על הני ענינים הבקיאים והאומנים באותו מחלקה והקצינים שעל החיל הנקרא (מיליטערישע שטאב בלע"ז) והם הקובעים בדברים כאלו ומה' יטה לבם לטובה ולהצלחה לכלל ישראל ובשביל כלל ישראל מיהו מה שנוגע לענין פאליטיק שאף שזה כבר ענין שנוגע לכל אחד והאמנם להחליט א"א לכל יחיד ויחיד כי גם זה לגדולי התורה וישראל נאמרה ההחלטה. ואין להתחשב בזה בהחלטת החופשים בטענתם שהם יודעים פאליטיקא שזה שקר ואנחנו ראינו ושמענו שיש בחכמי ישראל יותר דעת ישרה בענינים אלו מכל אחד מהם והמפורסם אין צריך ראי'. וכן צ"ל שהי' בדוד המלך ע"ה שאמר להם לחכמי ישראל לכו ופשטו ידיכם בגודד הלכו והתיעצו באחיתופל ובסנהדרין ואח"כ שאלו באורים ותומים. וביאור הדברים לדעתי שהם שאלו בענין המלחמה ודברו מזה עם דוד המלך ואחיתופל ואח"כ נכנסו לסנהדרין לברר הדברים של התוצאות מזו לבד משאר טכסיסי המלחמה והבן.

והנראה נמי דחכמי ישראל והסנהדרין הם שני ענינים וראי' לדברינו דגמ' ברכות (דף ג' ע"ב ודף ד' ע"א) דאמר רב אחא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כנור הי' תלוי למעלה ממטתו של דוד כיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו מיד הי' עומד ועוסק בתורה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אצלו אמרו לו

אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה אמר להם לכו והתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד מיד יועצים באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ושואלין באורים ותומים אמר רב יוסף מאי קרא דכתיב ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר שר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכה"א ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר אלקים בניהו בן יהוידע זה סנהדרין ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שמם כריתי שכורתי דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם ואח"כ שר צבא למלך יואב וכו' ע"ש. ומבואר דחכמי ישראל נכנסו לדוד ואחר שהסכים לפשוט ידיהם בגדוד הלכו לאחיתופל ונמלכין בסנהדרין מבואר דהני חכמי לאו מן הסנהדרין היו.

ולדידן מיהו הגם שאין לנו סנהדרין בעונ"ה ולא מלך מ"מ מבואר בגמ' דכל שרצו לצאת למלחמה לא ה' זה מעומד דעת בלי ידיעה בדברים אלא ה' לזה סדר שנכנסו חכמי ישראל אצל המלך וקבלו רשות מאת המלך לצאת למלחמה אעפ"כ לא החליטו בעצמם בנביאות והשערת דעתם ח"ו אבל מיד כשקבלו רשות לצאת למלחמה יועצים באחיתופל שהוא ה' הבקי והפקיד על זה ועיין רש"י בטעם הדבר דאחיתופל מיעץ להם "איזה דרך ילכו והיאך יציבו מצב ומשחית וטכסיסי מארב מלחמה", שאחיתופל ה' חכם גדול בקי ומופלג בכל דבר ובפרט בטכסיסי מלחמה זה עד שאמרו עליו ועצת אחיתופל בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר אלקים, ורק אחר שקבלו דעתו והסכים במלחמה ובאופן ההילוך המלחמה וטכסיסי מלחמה הכל כאשר לכל אז נמלכין בסנהדרין, ועל מה שאמרו נמלכין בסנהדרין פרש"י נוטלין מהם רשות כדי שיתפללו עליהם ע"כ. ונראה דקבלת רשות מסנהדרין לא ה' כלל בעניני מלחמה איך ילחמו וכדת מה לעשות באופן המלחמה ובאיזה צד יתחילו ואיזה טכסיסי מלחמה ינהגו דע"ז שאלו עצת אחיתופל שהוא ה' בקי באלו הענינים אלא בקשו רשות כנוטל רשות כדי שיתפללו עליהם וגם לענין ההצלחה לא בקשו זה מהסנהדרין (ומסתמא לאחר מות אחיתופל מיעצים ביועצים אחרים בזמנם) אלא שואלין באורים ותומים ואפילו לדעת התוס' שם ד"ה בניהו מ"מ כולי עלמא מודי דראשון ה' אחיתופל ובלי עצתו לא עשו כלום לפי שהוא ה' המומחה בטכסיסי מלחמה לפי שאין סומכין על הנס ובפרט לכלל ישראל שיסמכו על הנס ואם היו בסנהדרין ג"כ יודע טכסיסי מלחמה וחכמים גדולים ודאי שואלין גם אותם בענין זה אלא מקודם שאלו החכמים יודעי המדע בנסיון וחכמת המלחמה ואח"כ בקשו רשות מסנהדרין ותפלתם ומבואר עכ"פ דבעניני מלחמה התייעצו באחיתופל שהוא ה' המומחה בענינים אלו.

נתיב ו'

ועיין גהש"ס שם שציין לשו"ת הרשב"א ח"א סי' מ"ח ששאל השואל תימא הוא אמאי איצטריך לאתויי קרא דאחיתופל זה יועץ דהא טובא חזינן דאחיתופל יועץ ה'. תשובה מה זו שאלה חד מקראי נקט ועוד מסתברא דדוקא נקטי' הכא לפי שהוא דבר מתמי' מאחר שנשאלין באורים ותומים מה לעצת בני אדם עסק שם כיון שיש שם דבר השם יתברך, ולפיכך הוצרך לומר שאעפ"כ נועצין באחיתופל שנאמר ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר אלקים לומר "שאפילו במקום ששואלין בדבר האלקים נועצין בעצתו ותחלה ונמצא בתשובת האורים ותומים כעצתו" ע"כ. ומבואר מדברי הרשב"א ז"ל דאפילו במקום ששואלין בדבר ה' האורים ותומים שואלין בתחלה עצת אחיתופל הבקי בענינים ובטכסיסי מלחמה ואין סומכין על האורים ותומים עצמן עד שישאלו עצת אחיתופל דאין סומכין על נסים במקום שיש לעשות ע"פ בקיאיין ולא לסמוך על הנס. ובירושלמי - הביאה תוס' הרא"ש - מפרש שהיו שואלין בדבריו ושואלין אח"כ באורים ותומים שנאמר כאשר ישאל איש בדבר האלקים ועוד

כתב ונמלכין בסנהדרין כדתנן אין מוציאין למלחמת הרשות אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד וגם הם היו בעלי עצה וגבורה ועיין רמב"ם בפ"ב מה' מלכים ודו"ק ומיהו ופשוט שאם היו בסנהדרין יודעי טכסיסי מלחמה שואלין גם להם בדבר אבל בלאו הכי שואלין לידועי דבר ואף כי בודאי סנהדרין גדולי חכמים היו ושם גם שר צבא עליהם ע"ש. הרי עכ"פ נראה ברור דלענין בקיאות בענייני טכסיסי מלחמה שואלין את הבקיאין בדבר ועצתן.

ולכן פשוט מה שנוגע לעצם טכסיסי המלחמה והמסתעף לזה שאלת פי הקצינים בעלי נסיון בטכסיסי מלחמה וההערכה שלהם קובע, כי למי שאין לו ידיעה בזה, א"א לו להגיד דעתו והרי מצינו אפילו משה רבינו ויהושע ששלחו לרגל את הארץ וכתבו המפרשים לראות מאיזה צד הוא נח לכבוש וכיוצא בו ולראות כח השונא וכמ"ש בקרא מפורש וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם היושב עלי' החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב ומה הערים היושבים בהנה הבמחנים או במבצרים וכל אלו דברים הם חלק מטכסיסי מלחמה ואף שמשה רבינו לא הי' צריך לכל זה מ"מ לשבר את האזן ולמראית העין הראה להם כיצד צריך לנהוג ועיין (גדרים ז' י"ז-כ"ה) וברש"י ומפרשים שם ועיין פנ"י עה"ת שם וגם על מה דכתיב וישלח יהושע שני אנשים מרגלים חרש (יושע ב' א') ועיין רש"י ורלב"ג שם וראשונים מה שפי' שם.

ולפענ"ד פשוט נמי שיש חיוב לעמוד נגד המתפרצים בישראל והרוצחים אשר כל כוונתם הוא ח"ו להשמיד ולהרוג את כל שונאי ישראל כמו בזמן המן וכל החס עליהם הוא אכזרי על כלל ישראל כאמרם ז"ל רחמי רשעים אכזר והרי ראינו מה שעשו אותם ששלחו אותם חפשי ויצאו ושוב באו והרגו כמה נפשות מישראל ואין צריך לזה ראי' יותר אשר כל כוונתם ח"ו לזה, ובאמת כי כבר בתורה כתיב והיו לצננים ומי הוא זה שיקבל אחריות על עצמו ועל אחינו בני ישראל לשלח חפשי רוצח אשר כבר רצח כמה מישראל ומתפאר ח"ו על הכלל כולו (ופלא דכעת העמידו למשפט את הרשע דאמיניאק ימ"ש על אשר שלח ידו ביהודים תחת היטלער לפני כארבעים שנה והרוצחים היום חברי היטלער הם חסים עליו).

נתיב ז'

ומה שאמרתם שיש מי שאומר שהוא בכלל לא תתגרו באומות, לפענ"ד טעות הוא מעיקרא דאל תתגרו באומות אמור כשהם בשלוה עם בני ישראל ואפילו משעבדים בהם ומכבידים עול השעבוד עליהם אבל אינם הורגים מהם ובני ישראל מתגרים בהם ומורדים בהם אז יש בזה משום חשש הנ"ל אבל כשהם ח"ו הורגים או מתנכלים בתחבולות להרוג את ישראל אין זה בכלל התגרות באומות אלא אדרבה יש בזה שני דינין לחייבם מיתה א' מדין הבא להרוג השכם להרגו והשני מדין רודף שהם רודפים אחרי בני ישראל להורגם ולכן כל מי שרודפים אחרי להרגו ויכול להציל עצמו ע"י שיהרוג הבא להורגו ואינו עושה כן הרי הוא ח"ו חייב משום מאבד עצמו לדעת ואם הוא רודף אחר חבירו ויכול להצילו ולא הצילו עובר משום לא תעמוד על דם רעך וזה פשוט מאד כי אין לזה שייכות משום גירוי באומות. וכבר הארכתי בזה במקום אחר וראי' ממדכי ואסתר שבקשו מאחשוורוש להנקם מאויביהם ואמאי לא חשו משום לא תתגרו באומות ובפרט כי אז כבר באגרות השניות ששלח מרדכי הי' אחר שנתלה המן על העץ והיתה הרוחה.

ואמנם נראה דהתם בני ישראל לא יצאו להתגרות בהם ולא להלחם עמהם אלא המכתב שיצא מפי מרדכי ואסתר הי' להקהל ולעמוד על נפשם כלומר כיון שהגויים שברו על היהודים להרוג אותם כאיגרת הראשונה דאותו איגרת הראשונה מעולם לא נתבטלה כדכתיב כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתם בטבעת המלך אין להשיב ונשאר אותו המכתב של המן בתקפו

וישראל מדין הבא להרגך נקהלו לעמוד על נפשם ולא חששו משום התגרות אלא לחמו עמם והרגו מהם חמשה ושבעים אלף איש והי' זה לפי המכתב השני שנכתב ע"י מרדכי ואסתר ונחתם בטבעת המלך שיכולים היהודים להציל עצמם כדכתיב להקהל ולעמוד על נפשם כלומר שלא יתנו עצמם להיות נהרגים מהגוים וזה מה שנאמר ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם ביום אשר שברו האויבים כלומר שהם רצו להרוג אותם ולכן עמדו והרגו כדין הבא להרגך ואדרבה כתבו זה לדורות למען ידעו בני ישראל שחייבין להציל עצמן ולעמוד נגד הרוצחים וגם ידעו שונאי ישראל שבני ישראל לא יתנו להם להרוג אותם ושיעמדו נגדם, ועיין רמב"ן עה"ת שמות עה"פ הבה נתחכמה דפרעה לא רצה לגזור שיהרג את בני ישראל כי הם עם רב ויעמדו נגדם ויעשו מלחמה גדולה ע"ש שהוא דבר פשוט הגם שהיו במצרים משועבדים להם אבל אם הם יהרגו בהם הרי יעשו עתה מלחמה דלשעבוד נתנו ולא להריגה והארכתי בזה בס"ד.

נתיב ח'

ודע עוד דבזמן מרדכי ואסתר אכתי היו בגלות אחשורוש וגם משועבדים תחת כל העולם כולו שהרי אחשורוש מלך מהודו ועד כוש והי' אחד מהמלכים שמלכו על כל העולם כולו כמבואר במגילה (י"א שלשה מלכו על כל העולם כולו ועיין תוס' שם) ואעפ"כ לא חששו מה יאמרו הגוים ואדרבה ידעו הגוים שאין בני ישראל הפקר ולשעבוד נתנו ולא להריגה אפילו הוא בארץ שלא להם בפרס ומדי וזה פשוט מאד ואדרבה הגוים מבינים זה שאין בשום עם או מדינה או חוקי מלוכה שלא יוכל אדם לעמוד על נפשו יהי' באיזה מקום שיהי' ודבר זה בא לכלל טעות לפני כמה שמחלפין דין דהבא להרגך עם דין דלא תתגרו באומות. וגם אין בזה שום ענין של למה יאמרו הגוים וזה פשוט מאד. (ומה שנתקשיתם אי יש בארץ בכלל דין דאל תתגרו באומות כהיום שיש שם ממשל ישראלי הנה באמת כי אין אני רוצה ליכנס בזה כי אין זה נוגע לך כלל כעת).

ומה שטענו שיש כמה גדולים שטוענים שגם כהיום זה בכלל התגרות ואין לעמוד נגדם אלא להזניחם הנה באמת כי ח"ו אני חולק עליהם אבל אני אומר רק מה שלבי אומר לי כפי מה שעניי בשר ודם רואות ע"פ התורה שחנני ה' ומ"מ אומר שיש לי ב"ה סברא ישרה להבין בדברים וגם כי יש לי עוד עדיפות בענינים אלו שאני הגבר אשר ראה עני עברתי גלי היטלער ויודע מה שהגוים עשו ומה שהם עלולים לעשות הם הרגו ששת מיליאנים מאחינו בני ישראל ואבי ואמי עזבוני ואחותי ובנים קטנים וגדלים וכמה מקרובי והיאך אוכל להתאפק כאשר ראיתי באבדן מולדתי ע"י הרשעים ועכשיו אשתוק ח"ו להניחם להשלים ח"ו את מחשבת היטלער הרשע ימ"ש על אחינו בני"י ואני פה בארה"ב חס לי לזרעא דאבא ותמיד נגד עיני מה ששלח מרדכי לאסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים כי אם החרש תחרישי בעת הזאת ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות הם בארצינו הקדושה בסכנה תמידית מידי יום ויום גם כי אני שלום כי אדבר המה למלחמה ויש לי ב"ה ג' ילדים בארצינו הקדושה ה' ירחם עליהם ועל כל ישראל.

ומצינו בשאול המלך בשעה שיצא למלחמה וחמל העם על מיטב הצאן ואת אגג תפס חיי ולא המיתו בשביל שריחם על אגג אבד מלכותו ואמר הקב"ה לשמואל הנביא כי נחמתי ובא שמואל ושאל לו למה לא הקמות את דבר ה' ואבד מלכותו ואמר לו הלא אם קטן אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה ולא הי' לך לחוס ולא לרחם על האכזר ולא הואיל לו כלום התנצלותו ושמואל הנביא בקש להביא לפניו את אגג ובידיו הקדושים וישסף שמואל את אגג להראות שרחמי רשעים אכזר ואדרבה הי' לו לשאול בעצמו להרגו וכמו שעשה דוד המלך עם גלית.

וכבר כתב במסילות ישרים בפ"כ מאמר משקל בחסידות, דמצינו בגדולי עולם שהאשימו אותם חז"ל שהחסידות שלהם בשעה שהיו ישראל בעת צרה גרם לחורבן ישראל על שלא חשבו מהיוצא מחסידות זו חז"ל האשימו אותם על המאורעות, האחד הי' ר' זכרי' בן אבקוליס (גיטין נ"ו) במעשה דבר קמצא שאמרו שם סבור רבנן לקרובי' א"ל ר' זכרי' יאמרו בעלי מומין קרבי' למזבח סבור למקטלי' א"ל רזב"א יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג בין כך ובין כך הלך אותו הרשע והלשין את ישראל בא הקיסר והחריב את ירושלים והנה המעשה עשה אותו הרשע שמסר את כלל ישראל והאשימו את רזב"א שענותנותו של רזב"א החריבה את ביתינו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצינו ותלו החורבן באותו צדיק ראש ב"ד לישראל והטעם שלא צוה או להרוג את הרשע כדין מסור או לשחוט את הקרבן מדין פק"נ וכיון דלא ענש את הרשע ולא עמד על הענין הגם שהיתה מחמת חסידותו היתירה נקרא החורבן על שמו וע"ד שאמרו מי שיש בידו למחות ולא מחה הוא נתפס באותו עון עיין שבת נ"ד.

נתיב ז'

ו) עוד צריך לשקול ולחשוב פק"נ זה לעומת הפק"נ שבעונ"ה יש להיושבים בין העכו"ם והרי אפילו רק למכור ביתו לנכרי כשיש ישראל בר מצרי' אסור משום הזיקא דנכרי לישראל עיין טו"ש ע"י קע"ה ס"מ ואם מכר משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מהעו"כ עד שינהוג עו"כ עם בן המיצר שלו בדיני ישראל ואם בא לו היזק מכח שכונת העו"כ בחיי המוכר ומת חייב הבן לשלם ממה שירש מאביו ע"ש בגמ' ומפרשים באריכות ועיר הנדחת שהיו ח"ו עובדי ע"ז דרשו דאין עושין עיר הנדחת על הספר ודרשו מקרבך ולא מן הספר עיין סנהדרין קי"א ב' וטעם הדבר שמא ישמעו הגוים ויבאו ויחריבו את א"י וכ"ש ליתן להם מדינה בשכנות של ישראל ולעשותם מושלים ובעלים על חלק גדול שצריך לחוש לכל הנ"ל וכ"ש הוא רבים מיחד, שלא יגרום שע"י זה יכניס ח"ו כלל ישראל בסכנה יותר גדולה כמו שבעונ"ה ראינו בדורינו אנחנו עברנו בו ועכשיו כמעט רוב הישוב מאחינו בני ישראל הוא בארץ ישראל.

והנה כי אנחנו כבר זה קרוב לאלפיים שנה בגלות אבל בעונ"ה לא הי' עוד חורבן נורא כזה בגלות שהרגו מאתנו כששת מיליאן מאחינו בני ישראל מסלתה ומשמנה של בית ישראל וכל זמן שבני ישראל היו בגלות ולא רצו לכלותם ועכ"פ לא עשו בהם כלה וגם לא היו ישראל על אדמתם הי' זה דבר אחד, ובודאי לא הי' עלתה על דעתנו ח"ו לילך וללחום עם האומות אשר אנחנו חוסים בצלם, אבל להציל עצמינו ולהקהל ולעמוד על נפשות בני ישראל נגד המתפרצים גם זה ענין שני ובפרט כעת שבעונ"ה הרשעות עלה עד למעלה ראש והרגו מה שהרגו וח"ו עדיין ידם נטוי' עליהם ולא נשתנו הגוים שבזמנינו מגוים שלפני חמשים שנה אלא אפשר בטאקטיק אבל עצם השנאה היא אותה השנאה שיש להם זה אלפיים שנה או יותר מזמן מתן תורה שנקרא שם ההר סיני שממש ירדה שנאה לעולם ואחינו בני ישראל בעז"י חלק גדול מהם יושבים בארצינו הקדושה יש לחשוב הרבה שח"ו דבר כזה יגרום פק"נ להיפוך ומי יכול לקבל אחריות הגוים שלא יחזרו וישנו ששת מיליאן יהודים אחרים ח"ו ומי יאמר להם מה תעשה הן לאחינו בנ"י בא"י והן לבנ"י שבמדינות אחרות אל תפתח פה לשטן.

נתיב י'

ואני הגבר ראה עני עברתי כל המחנות של היטלער נצילתי בדרך נס גלוי ואוי לעינים שראו מה שראו רוב מעמינו נשמדו ע"י כל אומות העולם הרג ואבד בתאי גז ושרפה ומכה וחרפה במחנות ענוים קשים אשר אי אפשר להעלותם על השפתים וכ"ש שלא לתאר אותם לאחרים

שיוכלו אפילו לתאר מקצת מן המקצת אשר עברו עלינו ועל אבותינו ועל משפחותינו ואף אומה אחת לא פתחה את מצרי' להכניס כמה מהפליטים שנסו להמלט מאותה חי' היטלער, גם מלכות של חסד של ארה"ב אמעריקא בלע"ז כשיצאו כמה מאות או קרוב לאלפים פליטים מאחינו בני"י מגערמאניא שע"פ נס גדול הצליחו לצאת על ב' אניות והמלכות של אמעריקא החזירו אותם בריטאניא לא הניחם להכנס שם סגרו דלתות ארצינו הקדושה ושום מלכות אחרת לא הניחו אותם ליכנס ובאו הנאצים ושטפו אותם בים הגדול והוא עובדא ידוע לכל.

אחד הי' הצדיק ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל שבכל כחו ובמסירת נפשו ממש ניסה להציל מה שאפשר ושלח כמה אזהרות לארה"ב שעכ"פ אם לא יעזרו לבני ישראל לכל הפחות יסכימו לזרוק נפץ (באמבארדיערען) את התנורי גז באוישוויץ ושלח על זה כמה מפות מדויקים שיוכלו למצא המקום ואף זה לא עשו ועובדא הוא שלאחר המלחמה דברנו עם כמה חיילים מארה"ב ושאלנו למה לא זרקתם נפץ על הקראמעטריאומס והשיבו אנחנו ידענו מהמקום אבל לא הי' לנו (ארדערס) פקודות מוואשינגטאן על זה זאת אומרת שאף זה לא רצו לעשות כדי להציל אף יהודי אחד אלא אדרבה כולם פה אחד בשירה ובזמרה הסכימו על מה שהסכימו בעונ"ה. וידוע גם דבאמצע המלחמה הנאצים הרגו אנשי כפר קטן להטיל אימה על עמי הארץ בצעכאסלאוואקיא ויצא הנשיא רוזוועלד בזמנו על הראדיא והתרה בהיטלער ועמו שאם יחזור עוד דבר כזה לאחר המלחמה כולם יהיו אחראים על זה ועובדא שלא עשו עוד דבר כזה אבל כשיצאו 200 רבנים בארה"ב ובקשו מהנשיא שיעשה מה שהוא בשביל אחינו בני ישראל אף לא רצה לקבלם אלא הודיעם ע"י הסגן נשיא שהוא טרוד מאד בעניני המלחמה ואין לו זמן ובכל משך המלחמה אף פעם לא התרה ולא זכר אותנו.

גם בכל דור ודור עמדו עלינו לכלותינו והרגו ושחטו וטבחו בכל זמן החל מזמן המן שרצו להרוג ולאבד ועמד מרדכי ואסתר נגדם ובזמן הצלב ואח"כ יוצאי שפאניא שלא נשאר מהם כמעט שריד ואח"כ בשנת ת"ח ופעטליורא ועוד ועוד מה לי לחשוב מי שידוע הסדר הדורות יודע כמה הרגו מאתנו וכמה נבלעו בין האומות כגון מיליאנים יהודים בארה"ב תחת ממשלת קאמוניסטים ומיליאנים יהודים במדינות המערב אשר רובם מהם התערבו בעונ"ה בגוים ולא נשאר זכר מהם בעונ"ה. כל זה צריך להכניס בפק"נ וגדול המחסיאו יותר מההרגו. וידוע שהגאונים והצדיקים שבדור הקודם היו חוששין כל כך נגד ההתבוללות יותר מפק"נ ולכן מרן הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל הי' רואה סכנה גדולה כזו באמעריקא פוסק שעדיף לילך להיות חייל לכמה שנים שמה בארה"ב ולא לצאת לאמעריקא והנה כל זה צריך להתחשב גם כעת בכל זה. הגם כי ב"ה כעת בארה"ב (אמעריקא) ב"ה אכשיר דרא וזכינו לאחר המלחמה לכמה ישיבות קדושות וב"ה התורה ובני תורה עושים חיל אבל לעומת החמשת מיליאן או יותר יהודים שיש באמעריקא אין אף חמשה אחוז שומרי תורה בעונ"ה ורובם כפי הסטאטיסטיקא הם מתבוללים בין העכו"ם וכ"ש בברה"מ שנעשה כבר מה שנעשה בעונ"ה עם קרוב לארבעת מיליאן יהודים לפני קום השלטון הקאמאניסטי. וכל זה צריך להכניס בדיון כשדנים בענין פק"נ.

נתיב י"א

ולפענ"ד יש כאן לפנינו לדון מצד אחר והוא מדין רודף שהקשו הראשונים ז"ל היות שקיי"ל דפק"נ דוחה כל התורה כולה ומ"ש רודף דמותו ומצוה להורגו כל מי שרואהו ולהיכן אזל פק"נ דילי' ובשלמא הנרדף עצמו יכול להורגו משום דהבא להורגך השכם להורגו אבל לאחרים הרואים אותו לרדוף מנ"ל דדמי דנרדף סומק טפי והרגינן הרודף להציל הנרדף דלמא דמי דרודף סומק טפי, והרמב"ם ז"ל בסה"מ (לאוין רצ"ג) הרבה להקשות דמ"ש רוצח שכבר עשה מעשה והרג את הנפש ואעפ"כ אסור להרגו בלי להביאו לב"ד והזהירנו להציל החוטא שלא

יהרגוהו העדים עד שידנינו אותו בית דין ואם הרגו אותו חייבים הם מיתה ומ"ש הרודף שצוהו התורה להרגו בעת השתדלותו לעשות עבירה ועדיין לא עבר ע"ש מה שתי'.

האמנם הרמ"ה ז"ל ביאר הדברים דכל מקום שאמרו פק"נ דוחה כל התורה כולה היינו מפני שהקב"ה ברוב חסדיו אמר שידחה כל התורה כדי להציל נפש מישראל דחשיבות של נפש מישראל עולה עד כדי לדחות כל התורה כולה אלא דכל זה היכא דע"י הדחי' ינצל נפש מישראל וישאר בחיים אבל היכא דאיכא רודף ונרדף דעל כרחך נפש מישראל ימות וא"א להציל שניהם א"כ אין כאן דין של פק"נ כלל דבין כך ובין כך איש אחד ימות ומנא לך דדמי דהאי גברא סומקא טפי דילמא דמא דהאי גברא סומק טפי ולכן בכה"ג אמרה תורה ימות הרודף שהוא הרשע בדבר שהוא רודף אחר הנרדף ואין זה מדין פק"נ אלא להציל הרודף מעבירה גדולה עיין רמב"ם סה"מ הנ"ל וברמ"ח שם ודו"ק היטיב. ובח' הארכתי בזה לענין חקירת מרן הגר"ח אי דין של הצלת הנרדף הוא מדין של פק"נ וגם אז הראתי להק' צדיק הדור מרן האסטייפלער זצ"ל.

והעולה לן דכאן יש לן דין אחר לדון עליו חוץ מדין פק"נ והוא דין שאין דוחין נפש מפני נפש כי אפשר ע"י שנסכים ליתן חלק מהארץ להעריבים יגרמו רדופות על בני ישראל במקום אחר עכ"פ צריך לשקול כל הנ"ל אם להציל נפש זה לא נפקיר דם נפש אדם מישראל אחר בארץ ישראל או במקומות אחרים וא"א לדון זה על רגל אחת ולא לפסוק הלכה בזה אלא זה צריך לברר ע"פ בקיאים בטכסיסי מלחמה ומציאות הדברים ואח"כ יפסקו חכמי ישראל בדבר.

נתיב י"ב

וכבר מצינו בגמ' גיטין (נ"ו ע"א) במחלוקת ריב"ז והבריונים (ואבא סקרא ריש בריוני הוה בר אחתי דריב"ז) והדברים מפורסמים ואין צריכין לחזור עליהם והגם כי זה כבר אשר אני כתבתי שמשם אין ראי' שהרי אדרבה רב יוסף ואיתימא ר' עקיבא קרא עלי' דריב"ז משיב חכמים אחור ודעתם יסכל הרי שלא טוב עשה לפי דעת רב יוסף או ר"ע וכנראה דלא פליגי עלי' דרב יוסף בזה וא"כ אדרבה משם ראי' להיפוך אבל באמת זה אינו דהטענה היתה דריב"ז הי"ל עכ"פ לבקש להניחם הפעם ואולי הי' שמע לו ואם לא אכתי הי' יכול לבקש מה שבקש אבל אם הי' מבקש ולא הי' רוצה להסכים להניחם הצדק אתו שהלך לעשות שלום אתו ולא להביא כלל ישראל בסכנה וא"כ עכ"פ מבואר שפק"נ דוחה את כל ארץ ישראל ולא רק מקצתו וזה לכאורה פשוט מאד. ומיהו התם נמי אחר שקלנהו הבריוני להני אמברי דחטי ושערי והוה כפנא ומתו ברעב דלאחר שקראו שלא מסתייע מילתא לנצח וכולי האי ואולי.

ולאידך גיסא מצינו בגמ' סנהדרין במחלוקת חזקיהו המלך ושבנא דתרווייהו גדולי התורה היו וראשי ישיבות גדולים היו ואדרבה כנראה דשבנא הי' לו יותר תלמידים דחזקיהו מלך ודרש בחד סר רבוותא ושבנא הוה דריש בתליסר רבוותא ואתא סנחריב וצר על ירושלים ושבנא שדר פתקא לסנחריב שבנא וסייעתו השלימו עמו וחזקי' וסייעתו לא השלימו והוה קא מסתפי חזקי' דילמא ח"ו נטי' עתי' דקב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר כלומר קשר של רשעים הוא וקשר של רשעים אינו מן המנין ותנא כי הוה נפיק שבנא (להשלים עם סנחריב ולמסור לו ירושלים) אתא גבריאלי ואחר' לדשא באפי משריית' ונקבוהו (לשבנא) בעקביו ותלאוהו בזנבי סוסיהם ע"ש והדברים ידועים הנה ודאי דהתם נמי היתה פק"נ שהרי באו עליהם סנחריב עם עם רב כחול הים כמבואר שם ומסתמא שבנא לפי החשבון של ההלכה ופק"נ חשב שזה ההלכה ומ"מ ראינו שעלתה לו מה שעלתה לו וקראו לו קשר של רשעים הוא ומסתמא כולהו ת"ח היו שהרי בזמן

חזקיהו ודורו כתיב שבדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו תינוק ותינוקות שלא היו בקיין בטומאה וטהרה וכ"ש בשאר הלכות ועכ"פ תרי היו תלמידי שבנא שה' אדם גדול בתורה וכנראה אולי אף גדול מחזקיהו ולולי זאת ולא היו ת"ח לא ה' חזקי' המלך מתירא מהם שמא יטה בתר הרוב.

נתיב י"ג

והטעם בזה דכבר כתב החינוך (מצוה ע"ח) דמה שאמרה תורה אחרי רבים היינו דוקא כשהיו שתי כתות החולקות יודעות בחכמת התורה בשהו שאין לומר שכת חכמים מועטת לא תכריע כת בורים מרובה ואפילו כיוצאי מצרים אבל בהשוות החכמה או בקרוב הודיעתנו התורה שרובי הדעות יסכימו לעולם על האמת יותר מן המיעוט ע"ש ומבואר דדין דהולכין בתר הרוב הוא רק בחכמים השווים בחכמה או בקרוב זה לזה אבל רוב ע"ה אינו נחשב אפילו לאחד וגדולה מזו קיי"ל דאפילו ת"ח גדול והוא חלק מהב"ד של כ"ג או ע"א או אפילו מלשכת הגזית אם הוא אומר איני יודע נפסל אותו האומר איני יודע בדין זה לגמרי באותו דין ולא הוא לבדו אלא כל הב"ד נפסלין לדון באותו דין עד שיכניסו אחר תחתיו וימנה עם הכ"ג ויעשו ב"ד חדש וידונו אבל מי שאינו יודע לא נחשב לכלום אפילו הוא גדול בתורה בכל מקום ורק בהלכה זו הוא אינו יודע ואפילו אומר שכן נראה לו. ואפילו יאמר שסומך על גדול הב"ד שאומר לו והוא מסכים עמו מחמת שידע שהוא למדן ופוסק גדול ויש לסמוך עליו אבל בעצמו אינו מבין הפסק הרי הוא בכלל ועצומים כל הרוגי' ולא הוא לבדו אלא כל הב"ד זה אם סמכו ופסקו דכיון שצרפו את זה שאמר איני יודע והוא בהלכה זו בכלל מי שלא הגיע להוראה ומורה כיון שבהלכה זו לא הגיע להוראה כל הב"ד כולו עשו שלא כהלכה.

וגדולה מזו אמרו בגמ' סנהדרין י"ז וא"ר אבוהו במוסיפין עושין ב"ד שקול לכתחלה ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא האי דקאמר אינו יודע כמאן דאיתי' דמי ואי אמר מילתא שמעינן ל' קמ"ל דהאי דקאמר איני יודע כמאן דליתי' דמי ואי אמר טעמא לא שמעינן ל' ע"כ. והרי אפילו אמר טעם לדבריו אין שומעין לו כבר כיון שאמר איני יודע. וכבר תמהתי במקום אחר על מה שבעונ"ה כשרוצים בזה"ז להטיל איזה פסק על הציבור מאיזה גדול שהוא אלא שהציבור לא מוכנים לקבל מחמת טעמים או שיש גדולים אחרים שאינם מסכימים אז לוקחים חתימות ממלמדים או סתם תלמידים ואפילו ע"ה שמעולם לא למדו הלכות והם חותמין אותם יחד עם הגדול הת"ח כדי להגדיל הרשימה והחתימות בפני העולם ומשלים את העולם ועוברים על לפני עור לא תתן מכשול ועל לאו דלא תענה על ריב לנטות, וסילוף הדין ומהפכין הקערה על פי' שאם לא יצטרפו המה לחתימות אולי לא יקבלו הציבור שידעו שאין כאן רק שנים או שלשה וכנגדם הרוב וע"י חתימתם גורמים לעוות הדין, וסלופו, דזולת חתימתם היו בני ישראל שומעין להרבים הת"ח שיודעים לפסוק ועכשיו שהם חתמו והכריעו להיותם רוב ובאמת נתהפך המיעוט לרוב כי מדינא הם המיעוט ונשתבשה ההלכה על ידם ועל ידי סילוף הזה העולם ח"ו עוברים על מצות התורה שלולי זאת לא היו עושים כן. וכ"ש שאם ישאר הפסק חתום לדורות הבאים ויבאו התלמידים הבאים אחרינו ויראו שכל הני חתמו לאסור יחשבו שכולם גדולים היו וימשיכו בסילוף הדין הזה ויצא שקר מזה לעולם ועוד ועוד מכשולות ליבא לפומא לא גליא.

ובגמ' דף ל"ו אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד ופריך לה לרב דאמר שונה אדם לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות ומשני כי קאמר רב כגון רב כהנא ורב אסי דלגמרי' הוו צריכי ולסבריי' דרב לא הוו צריכי ופרש"י דכיון דלא צריכי לגמרי' למצא ראיות וליישב הטעמים הלכך גברא רבא באפי' נפש' הוא דאי משום גמרא ששמע מיני' כל ישראל נמי ממש קבלו ואין אלו טעמים הבנת לבו דנימא אם היתה חכמתו מפי רב אחר הוי אומר טעם אחר ע"כ ע"ש

ועיין טוש"ע ח"מ סי' י"ח ס"ה וברמ"א שם ובתומים סק"ה דמחלק בין טומאה וטהרה לדיני נפשות דבטומאה וטהרה יש לסמוך אפילו צריך לסברתי' והתומים חולק גם בזה ועיין גם ספר מאזניים למשפט שהכריע כרמ"א. וא"כ כולו עכ"פ בסייעתו של שבנא נמי היו ת"ח ועם כל זאת לא ה' ההלכה כרוב נגד חזקיהו וקראו אותם קשר של רשעים וצ"ע.

ולדין מיהו מעתה אם בדין פרטי צריך לכל דיני נפשות ב"ד מומחים ושומעין מפי עדים ואח"כ מתייעצים זה עם זה ומלינים הדין ומתענים ביום הפסק כ"ש בדבר גדול כזה שהוא נוגע לכלל ישראל לפענ"ד הוא בלתי אפשרי לאדם אחד לפסוק בדבר גדול כזה ואם על פק"נ של אדם אחד צריך סנהדרין של כ"ג או ע"א על ענין של מלחמה ה' צריך לכל הפחות שישבו כל הגדולים של זמנינו במקום אחד ולשמוע מהבקיאים בדבר ולהתיעץ בדבר עם בעלי נסיון ואנשים מלומדי מלחמה ולראות איזה פק"נ יותר אם לצד לוותר להם היום חלק זה ומחר יקחו עוד ויאמרו הכל שלנו או לעמוד על נפשם ומצינו במרדכי הצדיק אפילו בחו"ל שצוה להקהל ולעמוד על נפשם כי יש בדין הבא להרגך השכם להרגו.

נתיב י"ד

ובעונ"ה מה נאמר לב יודע מרת נפשו ואין חכם כבר נסיון והרי ראינו כמה פק"נ יש כשאין לנו מקום לגור ולנוס שמה וכבר אמר אבינו הזקן אם יבא עשו על המחנה האחת והכהו וה' המחנה הנשאר לפליטה אבל אם יבא עשו מכל המחנות ולא השאירו לנו מקום פליטה כיצד ומה יעשו כמו שה' במלחמה האחרונה והלא הני רשעים אך ורק השמידו מאתנו כששת מליאנים מסלתה ומשמנה של כנסת ישראל ואנחנו מעידים על מה שעשו בעונ"ה לרוב מאחינו בני ישראל ועדיין לא שבתה החרב בעונ"ה גם החרב של ההשכלה בשאר מקומות יחד עם החרב של רציחה כי כמה בני"י רצחו במדינות ברה"מ ומשרתי' על שרצו לקיים מצות ולא הניחו מקום פליטה וגם כעת אחינו בני"י מברה"מ שרוצים לצאת אין מקום קליטה להם על הכל צריך לחשוב ולשקול זה לעומת זה ואמרו גדול המחטיו יותר מן ההורגו והנני לשלוח לו העתק ממה שכתבתי בזה לגדול אחד זה כמה עכ"פ אין לנו לפסוק בדבר כזה יחידי וכל מי שפוסק בדבר זה בלי לדעת המצב ולשמוע הבקיאים בדבר הרי הוא ח"ו בכלל ועצומים כל הרוגי' וכרודף אחר כלל ישראל ועתיד ליתן את הדין עליהם הן אם אומר לוותר הן אם אומר שלא לוותר ואם לא יהי' מי שיחבענו אני אתבענו לדין שרדף אחר כלל ישראל ואפילו סומך על אחד או יותר שסוברים כן יכול לומר שזה פוסק כן אבל אני איני יודע וכולי האי ואולי אלא שבעונ"ה כנראה חסר גודל האחריות על הציבור ועל כלל ישראל ובשביל קצת פאליטיקא מכניסין ח"ו כלל ישראל בסכנה.

נתיב ט"ו

עוד דבר אחד שיש לעורר שכל אחד ואחד הולך ומפרסם דברים בין העולם והעיקר עוד שהגוים נודעים מזה מיד כהיום שמיד הכל מפרסמים בעתונים והגוים יש להם דלטורין ומחפשיין בעתונים הישראליים ומוסרים את זה להמנהיגים הרוצחים שלהם והו"ל בכלל ח"ו דלטורין ורודפין אחר כלל ישראל אפילו שכוונתם לשם שמים וכבוד ה' הסתר דבר ובפרט בטכסיסי מלחמה שהכל בחשאי ובסתר שלא להודיע השונא מה שיש בדעתנו וכמה פעמים זה מחליש כחינו נגד השונא שהם עורבים עלינו בכל שעה ובכל עת וכל פעם ששומעין דברים כאלו שיש חלוקי דעות זה לבד כבר מחליש כחינו נגדם ואם יש לזה איזה מקום אין זה בעתונים או בהפגנות בפומבי לא עתוני חלוניים ולא עתוני דתיים כי זה ח"ו בכלל רודף ולבי כואב לי

מאד לכתוב כן אבל מה אעשה כי אפי' תלמיד שראה מה שנראה לו לאפרושי מאיסורא חייב לומר רבי כך נראה לי כ"ש מה שנוגע לכלל ישראל ופק"נ ודיני נפשות ולפענ"ד ברור כשמש שכל ההתפרצות הנקרא (אנתיפאדה) הוא פועל יוצא מאנשים בלי אחריות כאלו שרצים בין האומות ומבטיחים ליתן לערביים חלק מארץ ישראל רק שיעזרו לו הגוים לקחת מישראל שאינו רוצים להחזיר כידוע שבאו לפה בארה"ב והלכו לברה"מ ושאר מדינות אוי לנו שכך עלתה בימינו עכ"פ לי ברור שכל המלחמות (הנקרא אנתיפאדה) הם היוצא דופן מאנשים כאלו ועתונים ועיתוניים כאלו וסייעתם וכמה דם ישראל נשפך על ידם והלואי שכבר יאמר די.

נתיב מ"ז

(א) לסכום הדברים יש לשקול הענין בעבור כי מדינה משונאי ישראל בארץ ישראל אשר בלית ברירה יסכימו על חלק לעת עתה שיתנו להם הוא לא דבר קטן וכמ"ש התורה אפילו אחד מהם שישאר וכמ"ש הא"ח הקדוש שבסוף הם יבקשו את הכל או שכבר מבקשים את הכל רק שאומרים שלעת עתה יסכימו על חלק וגם מה יעשו ומשם ח"ו ממילא יבואו ויהרגו וילחמו נגדנו יותר ויותר מעכשיו וזה צריך להכניס הכל בחשבון.

(ב) יש לנו לדעת שבארץ ישראל החלק שלעת עתה הוא תחת פיקוח ישראל ישנם כמעט מיליאן ערביים והם גם כן לא יסתפקו וישבו בידים מחבקות כשיראו מה שקבלו הערבים האחרים בחלק אחר מארץ ישראל.

(ג) ומיהו אם על כל זאת יחליטו שיש פק"נ ועדיף למסור להם חלק מא"י אז ודאי דינא הכי אבל אם יהי' עכ"פ ספק אצל המומחים בעצמם אם הוא פק"נ או לא, או שיהיו מחולקים בדבר הללו מיימינים והללו משמאילים ואין די הכרעה אם הפק"נ על צד זה למסור להם או על צד זה שלא למסור להם חלק מארץ ישראל אז פשוט דשב ואל תעשה עדיף כי לזה ודאי כבר מכריע מצות ישוב ארץ ישראל וספק פק"נ מצדם הוא כודאי בעונ"ה לענין להתרחק מהם כל מה שאפשר ולא ליתן להם חנייה ועוד והוא העיקר כי יש לבטוח בה' שבינתיים יחוס ה' עלינו וירחם עלינו וישלח לנו משיחו הולך צדק ויגאלינו גאולת עולם, כי באמת השלטון עכשיו בארץ ישראל הוא דבר זמני ועובר כציץ נובל כצל עובר וכחלום יעוף ואנחנו מחכים בכל יום ובכל רגע שיבא משיח צדקינו ויגאלינו חכי כמעט רגע עד יעבור זעם ותמלוך אתה הוא אלקינו מהרה לבדיך על כל מעשיך בהר ציון משכן כבודיך ובירושלים עיר קדשיך ככתוב בדברי קדשיך ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון לדור ודור הללו'.

נתיב י"ז

(ג) בענין ישוב בארץ ישראל ידוע מחלוקת הראשונים ז"ל אי יש מ"ע בזה והגם דלכ"ע איכא מצוה לדור בארץ ישראל וכמו שראינו מרבתינו ואבותינו הקדושים הבעש"ט הקדוש והגרי"א ותלמידיהם שמסרו נפשם לעלות לארצינו הקדושה ולמעלה בקודש השל"ה הרמב"ן ועוד ועוד. והרמב"ם ז"ל הגם שלא חשבו בתרי"ג מצות שלו מ"מ ס"ל דאיכא מצוה בישובו שם וכמ"ש לעולם ידור אדם בעיר שרובו עכו"ם בארץ ישראל וגם פסק הא (גיטין ח' ע"ב) הקונה שדה בסוריא אומר לעו"כ וכותב עליו אונו אפילו בשבת אע"ג דאמירה לעכו"ם שבות משום ישוב ארץ ישראל לא גזור בו רבנן ופסקו הרמב"ם בפ"ו מה' שבת ע"ש ועיין רמב"ם פ"ד מה' שנינים ה"י ופ"ו מהל' שנינים ה"ב. וכבר הארכנו בזה במקום אחר.

וכרגע נפל מילתא בליבאי לפמ"ש הרמב"ן עה"ת עה"פ בראשית ברא בא"ד ונתן ר' יצחק טעם לזה כי התחילה תורה בבראשית ברא אלקים וספר כל ענין היצירה עד בריאת אדם

ושהמשילו במעשה ידי וכל שת תחת רגליו וגם עדן שהוא מובחר המקומות הנבראים בעולם הזה נעשה מכון לשבתו עד שגירש אותו חטאו משם ואנשי דור המבול בחטאם גורשו מן העולם כולו והצדיק בהם לבדו נמלט הוא ובניו וזרעם חטאם גרם להם להפיצם במקומות ולזרותם בארצות ותפשו להם המקומות כו' כפי שנזדמן להם אם כן ראוי הוא כאשר יוסף הגוי לחטוא שיאבד ממקומו ויבא גוי אחר לרשת את ארצו כי כן הוא משפט האלקים בארץ מעולם וכ"ש עם המסופר בכתוב כי כנען מקולל ונמכר לעבד עולם ואיננו ראוי שיירש מבחר מקומות היישוב אבל יירשוהו עבדיו זרע אוהבו כענין שכתוב ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו כלומר שגירש משם מורדיו והשכין בו עובדיו שידעו כי בעבודתו ינחלוה ואם יחטאו לא תקיא הארץ אותם כאשר קאת את הגוי אשר לפנייהם ע"כ.

ונראה כי הרמב"ן ז"ל לשיטתו שכתב בפ' עקב דברים ט' ד' אל תאמר בלבבך אחר שהזהיר שלא תחשוב כחי ועוצם ידי וכו' חזר והזהיר לא תחשוב כי עשה ה' עמך כל זה בצדקתך ובאר לא בצדקתך שתהי' צדיק במעשה ולא אפילו בלב ישר שהי' לך רק ברשעת הגוים אבדו הם ובעבור שבועת אבותיך ירשת את הארץ "כי אין החטא שלך יכול לבטל המתנה שנתן לאבותיך כי בשבועה נתנה להם" ע"ש הנה מבואר דעת הרמב"ן ז"ל שלא נכנסו לא בצדקתם ולא ביושר לבם רק ברשעת הגוים כי אין החטא שלהם יכול לבטל המתנה שנשבע לאבותינו וזה ביאור ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי כי אותם קאה ברשעתם אבל אתה לא תקיא אתכם מפני שאצלכם בירושה באה בשבועת אבותיכם ואין כח בחטא לבטל ההבטחה והשבועה שנתן להם ה' לאבותינו. ועיין רמב"ן אחרי עה"פ ולא תקיא מה שכתב אם תזכה להבין הארץ הראשונה הנזכרת בפסוק בראשית והנזכרת בפ' אם בחקותי תדע סוד נשגב ונעלם ותבין וכו'. וכבר ראיתי מן המפרשים בפ' אחרי אל תטמאו בכל אלה ונשמרתם וגו' ולא תקיא הארץ אתכם כלומר שתקבלו עונש על העבירות כי בגויים העונש להם על אשר תקיא אותם הארץ אבל אתם לא זו העונש כי אצלכם יהי' עונש אחר ולא תקיא הארץ כי זה העונש הי' לגויים שישבו בה, כיון שאינה שלהם אבל אתכם לא תקיא הארץ. ולפ"ז נראה בזה דהרמב"ן ז"ל לשיטתו שאין כח בחטא לבטל ההבטחה א"כ מוחזקת לנו מאבותינו ויש חיוב בישיבה בה גם היום בכל אופן שהוא והוא מצות עשה לישב זה.

נתיב י"ח

ודע דראיתי דבר פלא מה שפרש"י משום ישוב ארץ ישראל, לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה וכן פי' בתוס' רי"ד ולכאורה הוא מנ"ל לרש"י דאיכא מצוה לגרש עו"כ מארץ ישראל וגם לכאורה הוא בכלל אל תמרדו באומות ולמה פי' דהטעם הוא לגרש העו"כ דילמא משום ישוב ארץ ישראל גרידא כפשוטו שישב ישראל בארץ ישראל ולא לגרש עו"כ ומפרש"י והתוס' משמע דהמצוה לגרש עו"כ מישראל והוא פלא. ואשר נראה בזה דאי משום ישוב ארץ ישראל לחוד למה יכתוב אוננו בשבת הרי הוא כבר יושב בארץ ישראל אלא שקונה שדה מן העכו"ם לעצמו א"כ לכאורה אין כאן ישוב ארץ ישראל יותר במה שקונה לעצמו שדה מהעכו"ם ומה הוא מוסיף בישוב ארץ ישראל במה שקונה השדה מהעכו"ם ולזה פרש"י שהמצוה בישוב ארץ ישראל הוא לגרש את העובדי כוכבים ועל ידי שהוא לוקח השדה לא ישאר העכו"ם בארץ ישראל שלא יהי' במה להתפרנס ולישב בה ישראל נמצא בישוב בארץ ישראל ב' מצות אחד הוא לגרש עובדי כוכבים והשני לישב ישראל בה, ומדיוק לשון רש"י ז"ל שכתב לגרש עו"כ ולישב ישראל בוא"ו ולישב ולא כתב לגרש עו"כ לישב ישראל בה, דאז הי' מוכח דהכל אחד הוא לגרש עו"כ כדי לישב בה ישראל אבל הוא"ו ולישב מחלק דתרי עיניי נינהו והוא פלא ומצוה זו נוהג גם בזמן הזה לגרש העו"כ ולישב בה ישראל.

ובזה יהי' מדויק נמי דבמס' ב"ק דף פ' ע"ב כתבו ז"ל והלוקח בית בארץ ישראל כותבין עליו אוננו אפילו בשבת ורש"י לא פי' שם כלום כדי לגרש עו"כ. ולהנ"ל אתי שפיר דהתם כתיב הלוקח בית מעו"כ ופשוט דמיירי בלוקח בית לדור בו א"כ בזה פשוט הטעם משום ישוב ארץ ישראל כמו שאמרו בגמ' שם להדיא אבל כאן אמרו הלוקח שדה שאין שם בית לדור בו א"כ אמאי כותבין עליו אוננו בשבת לכך פי' משום כדי לגרש העו"כ מארץ ישראל והוא טעם למה בשדה נמי כותבין עליו אוננו אפילו בשבת כדי לגרש העכו"ם.

ובמה שכתבתי נלפענ"ד לישב מה שנראה לדייק בדברי הרמב"ם ז"ל דבגמ' אמרו והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים וכו' והרמב"ם ז"ל כתב הלוקח בית בארץ ישראל מן הגוי מותר לו לומר לגוי לכתוב לו שטר בשבת וכו' וכן הלוקח בית מהם בסוריא וסוריא כארץ ישראל לדבר זה והוא לשון הגמ' ב"ק פ' ע"ב ולכאורה למה לא הביא לשון הגמ' גיטין הלוקח שדה. ולפי מה שפרש"י הם תרי עניני הקונה שדה הוא לגרש את העו"כ ולישב ארץ ישראל והקונה בית הוא רק לישב בה ישראל וס"ל להרמב"ם לחלק בדין ישוב ארץ ישראל דדוקא מי שכבר יושב בארץ ישראל עושה מצוה בישובו בארצו הקדושה אבל להשתדל לגרש העכו"ם משם ליכא מצוה.

ובזה יובן קצת שיטתי' דלא חשב מצות ישוב ארץ ישראל למצות עשה מתרי"ג אבל מ"מ ס"ל הא דכותבין עליו אוננו אפילו בשבת וכבר תמהו עליו הרבה בזה. לכן שכל את ידיו וכתב רק בלוקח בית בארץ ישראל שהוא משום ישוב ארץ ישראל שלא יצטרך לצאת משם היהודי אבל לגרש את העכו"ם לא ס"ל דהני לכאורה כיון דאין בו בית אלא שדה אין בו משום ישוב ארץ ישראל אבל רש"י והתוס' ס"ל כרמב"ן דאיכא מצות עשה גם בזמן הזה לישב א"י ואפילו לגרש העכו"ם משם כמו כל מצוה שאפשר לקיימה ולכן פרש"י שיגרש עו"כ ולישב בו ישראל שאח"כ יבנו עליו בית ויתישב בו ישראל וי"ל עכ"פ מבואר מרש"י ותוס' שמצוה לגרש עו"כ מארץ ישראל.

וראיתי לרבינו הגדול הריטב"א ז"ל ר"ה דף ל"ג ע"ב ד"ה מתני' שופר של ר"ה לאחר שכתב דחכמים העמידו דבריהם במקום מצוה ואפילו בעשה שיש בה כרת כגון פסח ומילה והארץ שם הרבה ולאחר האריכות כתב וז"ל ומ"ש בלוקח קרקע בארץ ישראל שכותבין עליו אוננו אפילו בשבת ע"י כותי אע"פ שהכתיבה מלאכה, שאני ישוב ארץ ישראל שאינה מצוה לשעתה אלא קיימת לעולם והיא תועלת לכל ישראל שלא תשקע ארץ קדושה ביד ערלים וכמו שחששו לזה בהרבה מקומות כדאיתא בגיטין עכ"ל. ק. הנה הרוואה יראה דישוב ארץ ישראל גדול ממצות מילה ושופר ופסח ועוד ועוד ודוחה שבות דרבנן ונתן טעם לדבר שהוא מצוה קיימת לעולם והיא תועלת לכל ישראל שלא תשקע ארץ קדושה ביד ערלים והוא באמת כעין הא שכתב רש"י ז"ל שארץ הקדושה לא ישכון תחת יד ערל וזה נוגע גם בזמן הזה ופשוט הוא מאוד ע"ש.

נתיב י"מ

והנה מרן הח"ס בתשו' יו"ד סי' רל"ג למעכב"ז הגה"ק מוה"ר עמרם חסידא ופרישא זצלה"ה נשיא אלקים בצפת עיה"ק ת"ו כתב לאמר וז"ל, עיניו הברולחים יביטו בהעתק תשובתי לגאון ישראל מהר"ז מרגליות בהא דהכל מעלין לירושלים ומשם יבין דכל מ"ש דקדושת מקום המקדש לא בטיל והחוננים סביב מקדוש מקודשים טפי וקרובים אל אלקינו לא כיוונתי לענין קיום המצות התלויים בארץ או במקדש דאדרבה כל מגמות כוונתי להראב"ד פ"ו מהל' ביהב"ח דהכל בטל בזה"ז בעו"ה דלאותה דעה יותר יש חיוב לעלות בזה"ז דליכא תירוצא דרבינו חיים שבתוס' ק"י ע"ב ד"ה הוא אמר דמ"מ עכ"פ קדושת בית אלקים וזה שער השמים לא בטל ולא

יתבטל כי אין אנו עוסקים אם חייב כרת הנכנס להר הבית בזה"ז או לא כי מאי איכפת לן בזה אך עיקר הוא במה שבמקום הר המורי הוא שער השמים אשר לזה נתכוין מהרי"ק בתשו' וטרם נתקדש הארץ ע"י יהושע ועזרא כבר הקריב שם אדה"ר ונח ונעקד יצחק וחלם יעקב סולם ושוב נעלם עד שהאיר ה' עיניהם בימי דהע"ה הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדי יער וכו', ולזה כיוון שם ובמ"ש בחדר לאברהם בענין שער השמים ואיך מקום אבן שתי הנקודה שבתוך [חסר כאן]

ובסיום הדברים לא אוכל לעבור מלהגיד רחשי לבי הנה בשנת תרצ"ט לפני החורבן הגדול והנורא אותו רשע ימ"ש בקש חלק ממדינת צעכיע הנקרא סודעטען לאנד או געביט כי בא בטענה ששם גרים גערמאנים ואם לא יסכימו אז יכנס למלחמה עמם ומדינת צעכיא לא רצו ליתן ואני זוכר כי הייתי אז צעיר והיו כל בני המדינה דואגים והתחילו ללמד את הצעירים קשת ומלחמה ואז בא טשעמבערליין מבריטאניא ועוד כמה משאר מדינות והכריחו אותם לתת לו חלק זה בטענה להציל העולם מן המלחמה וכן עשו בע"כ ובעוד כמה זמן לא הרבה בלע את כל המדינה וכן עשה עם פולאניא שבקש רק חלק דאנציג ועוד ובהא יהא שבע רצון אבל האמת כי לא לקח זמן ובלע את כל פולאניא וכן עשה עם צרפת ושאר מדינות ואדרכה זהו שגרמה לו להכניס העולם במלחמה גדולה וחורבן גדול שלא הי' לפניו והדבר ידוע הנקרא טשיימבערליין פאליטיק והנה אני לא באתי לברר פה אם טשאמבערליין הי' חושב באמת שזה לטובת העולם, או לטובת היטלער שהי' ג"כ מעוזריו בחשאי והי' בלש אבל המציאות הוא מציאות שדוקא מה שהסכימו לו על החליקות הוא שגרם על החורבן.

וכבר הראו לו לאלכסנדרוס מוקדן (תמיד דף ל"ב ע"ב) כשהלך ומטא לפתחו של גן עדן רמא קלא פתחו לי בבא אמרו לי' זה השער לה' צדיקים יבואו בו אמר להו מלכא אנא מיחשב חשיבא הבו לי מידי יהבו לי' גולגלתא [דעינא] ושקלי' לכולי' דהבא וכספא דידי' בהדי' ולא הוה מתקלי' (כלומר שהעין לא הי' יכול למצא משקלו) אמרי לי' חכמים גולגלתא דעינא דבישרא ודמא הוא דלא קא שבע כלומר גולגלתא של אנוש בשר ודם שלא ישבע לעולם ושאל להו ממאי דהכי הוא אמרו לי' שקלי קלילי עפרא וכסייה כלומר קח מעט עפר וכסייה שלא תוכל העין לראות ואז תשבע שקל קלילא דעפרא וכסייה לאלתר תקלא דכתיב שאל ואבדון לא תשבענה משלי כ"ז והנה זה טבע של אדם וכ"ש מלכות כשנותנין לו מעט לא ישבע בזה וכ"ש הם הערביים הרשעים שבפירוש אומרים שזה רק הצעד הראשון ולא יוותרו על כל ארץ ישראל שישוחרר לפי פיהם השוא והשקר ולא מכסין את זה והלואי שלא יחזור זה המעשה ח"ו להיות כמותם ולא יצליחו כלל וכלל והמדינות דואגים בשביל הערביים ומה שמתרחש בבתייהם ובמדינותיהם ותחתיהם ולפניהם ולאחריהם זה לא איכפת להו רק מה שמתרחש בארצינו הקדושה והלא אין אף מדינה בעולם שיהי' להם בעלות ושטר בעלות על מדינתם כמו אנחנו בני ישראל שיש לנו מפורש שהכל יודעין זה שארץ ישראל ניתן לנו ע"י הקב"ה כביכול בעצמו הוא נתנה לנו ועוד לאבותינו ויודעין שאבותינו אברהם יצחק ויעקב הם שמה ושמונים על אדמתם יתן ה' שנזכה בקרוב לגאולה שלמה אמן.

אלו דברי אדם מועט לעולם המצפה לרחמי שמים ומתפלל בעד כלל ישראל שישלח לנו משיח צדיקנו ויגאלנו גאולה שלמה וגאולת עולם שהוא הגואל צדק האמתי ויעביר ממשלת זדון מן הארץ וכל העמים יתקעו כף ויריעו לאלקים בקול רנה כי ה' עליון נורא על כל הארץ במהרה בימינו ויגאלנו גאולת עולם ויקרב פזורנו מבין האומות ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ בב"א יי"נ אסקופה הנדרסת בפני רגלי צדיקי אמת דושכ"ג המצפה לישועת ה' בלב ונפש

מנשה הקטן